

De avonturen van een 'oorlogsdokter'

Als student geneeskunde beleefde Ted van Meurs hachelijke avonturen in de Tweede Wereldoorlog. Direct daarna werkte hij tijdens de onafhankelijkheidsoorlog als militair arts in Nederlands-Indië. En kort na terugkomst in Nederland, vertrok hij alweer naar het front in Korea.

“Je kon de jongens toch niet in de steek laten?”

De 'oorlogsjaren' van Alfred Johan – roepnaam Ted – van Meurs (92) beginnen in september 1940. Hij gaat dan in Leiden geneeskunde studeren, maar lang duurt dat niet. Als professor Cleveringa een rede op de universiteit houdt, waarin hij openlijk protesteert tegen het door de Duitsers aangekondigde ontslag van Joodse hoogleraren, wordt hij opgepakt waarna de Leidse studenten in staking gaan. De bezetter sluit daags daarna de universiteit.

Van Meurs en veel medestudenten studeren verder in Amsterdam. Begin 1943 behaalt hij daar zijn kandidaats. Officiële papieren ontvangt hij niet, maar het resultaat wordt wel vermeld in het *Algemeen Handelsblad*.

Tijdens een van de colleges in het vervolg van zijn studie – die dag gegeven door de bekende professor Charlotte Ruys – vallen de Duitsers binnen. Het betreft een wraakactie omdat de 'foute' Nederlandse generaal Seyffardt een dag eerder dodelijk gewond is geraakt bij een aanslag door het verzet. “Het waren studenten”, zou Seyffardt nog hebben gezeurd. De volgende dag worden honderden studenten opgepakt in de grote universiteitssteden. Ted van Meurs: “Er werd een mitrailleur voor ons neergezet en de soldaten blaften *Sie sind verhaftet Plutokraten Söhnchen* – jullie zijn gearresteerd rijkeluijszoon-tjes.” De mannelijke studenten worden opgepakt en gaan op transport naar kamp Vught, het enige SS-concentratiekamp in Nederland. Na zes weken worden ze vrijgelaten, de Duitse actie

was vooral bedoeld als wraak en intimidatie. De studenten moeten, om verder te kunnen studeren, een loyaliteitsverklaring ondertekenen. In die verklaring beloven zij zich te ‘onthouden van iedere tegen het Duitse Rijk gerichte handeling’. Wie niet tekent, mag geen college meer lopen.

“Bijna niemand tekende en ik óók niet”, zegt Van Meurs fel, wanneer wij hem thuis in Den Haag spreken over zijn ‘oorlogsgeschiedenis’. “Ted en zijn medestudenten vervolgden hun colleges ‘illegaal’ bij professoren en tutoeren thuis”, vertelt zijn vrouw Anneke. Zij is samen met Van Meurs' oudste zoon – ook Alfred, kinderarts in Den Haag – bij het gesprek aanwezig. Beiden vullen hier en daar aan in het verhaal dat zij inmiddels ook goed kennen.

Vluchtgevaarlijk

Om aan de Arbeitseinsatz te ontkomen, verschuilen Van Meurs en twee medestudenten zich in 1943 in een boshuisje op de Veluwe. In december worden ze ontdekt en naar Kamp Amersfoort gebracht. Als Van Meurs in januari 1944 op een ochtend voor een verhoor naar het beruchte ‘Oranjestad’, het huis van bewaring in Scheveningen, wordt overgebracht, weet hij onderweg op station Utrecht te ontsnappen. “Ik was niet geboeid en kon op een onbewaakt moment in de drukte gewoon uitstappen”, glimlacht hij.

Van Meurs duikt een tijdje onder bij de ouders van een vriend in Rotterdam, vervolgens bij een gezin in Bergen op Zoom en daarna ergens in Brussel. Op 7 juni 1944, de dag na de geallieerde invasie in Normandië, wordt hij in België opgepakt >

> bij een razzia. Ditmaal wordt hij op de trein gezet naar een werkkamp in de buurt van het Duitse Stuttgart. Maar, nog onderweg in België, wurmt hij zich door een raampje en gaat hij er opnieuw vandoor. “Ik kwam alleen niet zo ver”, vertelt hij, “ze schoten me in mijn rug en voet.” Van Meurs wordt in Metz geopereerd en daarna levert de vijand hem alsnog af bij een metaalfabriek in Zuid-Duitsland.

Daar werkt hij drie maanden. Blijkbaar nemen de Duitsers het in de loop van 1944 steeds minder nauw met de bewaking, want de dwangarbeiders krijgen er redelijk wat vrijheden. Van Meurs weet daar handig gebruik van te maken. De kandidaats geneeskunde verzint dat hij bij een apotheek aan de overkant van de nabijgelegen Bodensee speciale medicijnen tegen een besmettelijke ziekte onder de fabrieksarbeiders kan regelen. “Ik overtuigde de bewaking ervan”, zegt Van Meurs, “dat ik de medicijnen met mijn kennis van zaken persoonlijk moest halen. Om mijn ‘oprechte’ intenties kracht bij te zetten, toonde ik de bewaking een eersteklas bootretourtje dat ik via via, van mijn laatste centen, van tevoren al had gekocht. Zo’n vervoersbewijs zou minder logisch lijken voor iemand met vluchtplannen.”

Het lukt, Van Meurs krijgt toestemming. Maar de apotheker ziet hem nooit verschijnen. Van Meurs gaat na de bootovertocht, wanneer het donker is, het water van de Bodensee in. Hij is een goede zwemmer en zwemt – grote stukken onder water vanwege de patrouilleboten – twee uur lang langs de oevers van het meer en bereikt op die manier het neutrale Zwitserland. Deze keer blijft hij definitief uit handen van de vijand.

Via het inmiddels bevrijde Frankrijk reist hij per trein naar Le Havre en steekt hij over naar Engeland waar hij eind december 1944 arriveert. Hij vertelt de regering in ballingschap zijn verhaal en meldt dat hij medisch kandidaat is. “Maar ja, dat kan iedereen wel zeggen, ik had geen papieren om het te bewijzen, ik kon wel een spion zijn”, zegt Van Meurs begripvol. “Maar men vond uiteindelijk in een *Algemeen Handelsblad* uit 1943 het berichtje dat ene A.J. van Meurs in Amsterdam zijn kandidaats geneeskunde had behaald.”

De regering wil dat de Engelandvaarder te zijner tijd als arts naar het onrustige Indië gaat en benoemt hem daarom tot vaandrig in het KNIL. Hij wordt naar Paramaribo gestuurd om zijn opleiding af te maken.

Tropendiploma

Vanaf begin 1945 is Van Meurs anderhalf jaar in Suriname en behaalt daar ‘het vademecum voor geneesheer in de koloniën’. “Maar daarmee mocht mijn vader in Nederland niet dokteren”, zegt zoon Alfred. “Het diploma was alleen geldig voor de tropen.”

Dat is ook het geval met het artsdiploma dat Ted van Meurs na aankomst in Batavia, Jakarta, ontvangt. Hij belandt daar vrijwel direct na zijn ‘Surinaamse periode’. Als hij nog maar enkele weken terug is in Nederland, wordt hij al als KNIL-vaandrig uitgezonden naar Nederlands-Indië, waar de onafhankelijkheidsoorlog gaande is.

De regering wil dat de Engelandvaarder als arts naar het onrustige Indië gaat en benoemt hem daarom tot vaandrig in het KNIL

Hij blijft er vier jaar als bataljonsarts en gaat mee voor de medische verzorging van de soldaten, maar ook van zieke mensen in de kampongs waar ze langskomen. Verder werkt Van Meurs als arts in het militair hospitaal in Batavia. Direct oorlogsgeweld maakt hij in Nederlands-Indië niet mee, maar hij ziet daarvan wel de gevolgen bij de gewonde militairen die hij behandelt. Hij is van mening dat veel van dat leed voorkomen had kunnen worden. “We hebben het niet goed gedaan met Indië. Nederland had veel eerder moeten meewerken aan de onafhankelijkheid. Er waren genoeg capabele mensen die het gezag konden overnemen.”

Als Van Meurs in oktober 1950 terugvliegt naar Nederland, wordt hij onderweg verliefd op stewardess Ietje Gerssen. De liefde is wederzijds en de twee trouwen halsoverkop een maand later, vlak voordat Van Meurs naar het volgende oorlogsgebied, Korea, vertrekt. “Als ik zou sneuvelen, zou zij tenminste een uitkering krijgen”, zegt de oorlogsveteraan. Maar zo is het gelukkig niet gegaan, Van Meurs sneuvelde niet. Zijn vrouw Ietje overleed in 1995.

Persoonlijke ‘bonus’

De uitzending naar Korea is op vrijwillige basis, maar zijn goede vriend Marinus Den Ouden, commandant van het Nederlands Detachement Verenigde Naties, heeft nog geen artsen voor zijn bataljon en oefent ‘zachte druk’ uit op Van Meurs om mee te gaan. Op de vraag waarom hij na al die jaren oorlog toch weer meegaat, reageert de arts, haast verontwaardigd: “Je kon de jongens toch niet in de steek laten?” Bovendien is de Koreaanse Oorlog als gewapend conflict onderdeel van de Koude Oorlog en Van Meurs is tegenstander van het communisme. “En daar heeft mijn vader in de loop van de geschiedenis gelijk in gekregen”, lacht Alfred jr. De beslissing om naar Korea te gaan, levert Van Meurs ook een persoonlijke ‘bonus’ op. Op voorspraak van Den Ouden wordt zijn Indonesische, dus buitenlandse, artsdiploma meteen erkend en ontvangt hij per direct zijn Nederlandse diploma. Hij hoeft er geen langdurige aanvraagprocedure voor te doorlopen.

De Nederlandse deelname aan de oorlog in Korea blijkt slecht voorbereid. Menigeen, tot in de organisatie van de uitzending aan toe, weet niets van het land, zelfs nauwelijks waar het ligt. Van Meurs: “De militairen hadden in sommige

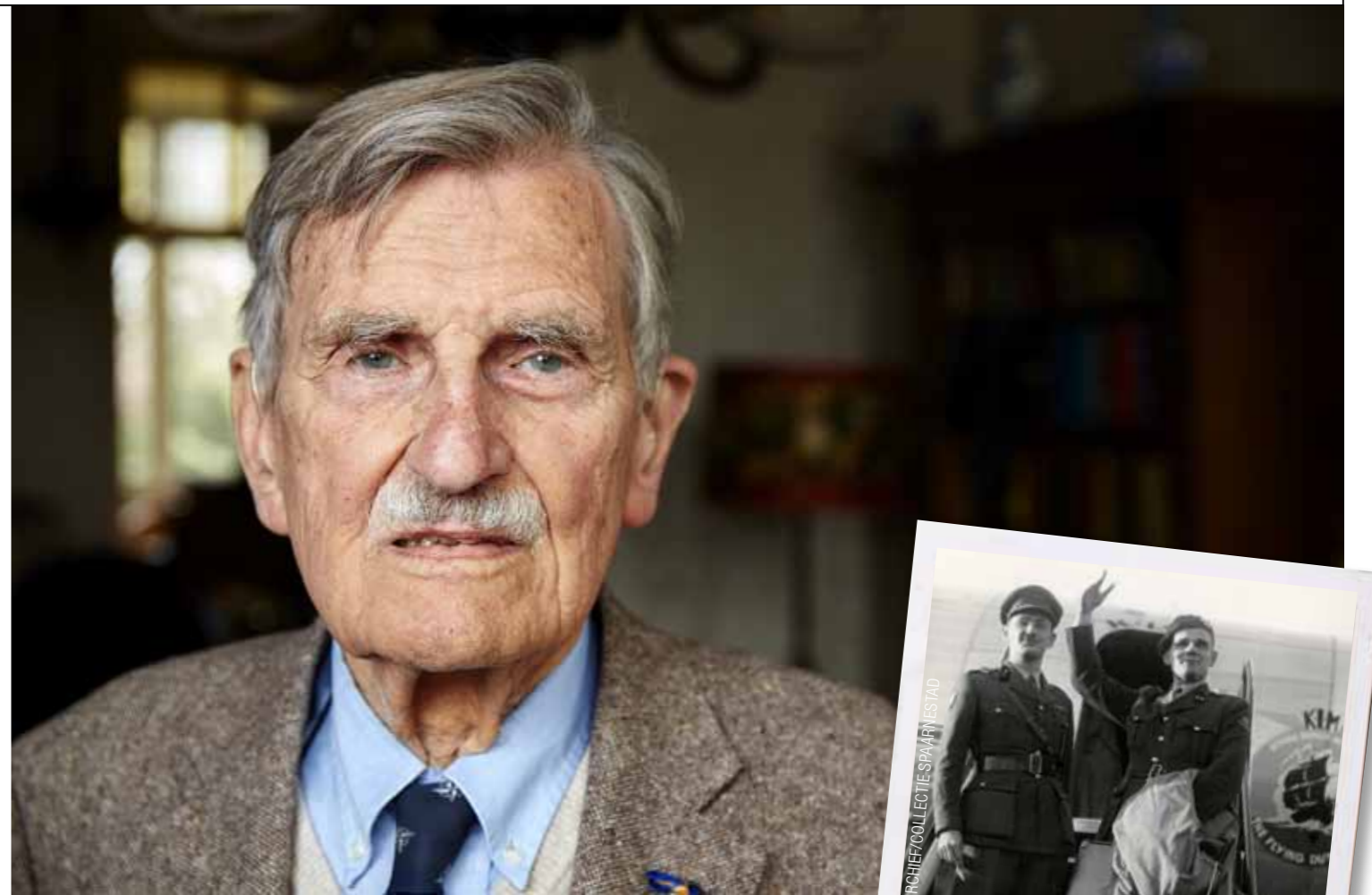
gevallen restanten van de plunje uit Indonesië meegekregen. Korea was toch ook zo’n tropisch Aziatisch land? Maar het vroom en sneeuwde er. Het was ijskoud en we sliepen vaak in onze militaire kleding.”

Ook de meeste burgers in Nederland hebben niet veel weet van wat zich ver weg afspeelt. Het lijkt ze ook niet te interesseren. Voor ‘onze jongens’ die, namens de Verenigde Naties, ver weg vechten tegen het communisme is weinig steun en sympathie. “Sterker nog”, zegt Alfred junior, “in het boek *De bloedigste oorlog* van Robert Stiphout, staat dat de weduwen van de eerste gesneuvelden zelfs anonieme haatbrieven ontvingen. Maar die kwamen wellicht van communisten.”

De oorlog in Korea is een van de bloedigste conflicten uit de geschiedenis en kost twee miljoen burgers en militairen het leven. Aan Nederlandse zijde vallen 121 doden en 650 gewonden. Van Meurs maakt er lange uitputtende dagen, ook met het helpen van burgerslachtoffers. Slachtoffers met oorlogswonden worden, soms in rijen, vrijwel dagelijks voor zijn tent gelegd en Van Meurs moet vaak triëren, ‘al werd dat woord in die tijd nog niet gebruikt’.

Een leven zonder oorlog

Na een verblijf van ruim een jaar in Korea is er ook voor de bataljonsarts in 1951 geen groots publiek onthaal bij zijn terugkeer in Nederland. Van Meurs is er niet verbitterd over. Ook niet als hij de onverschilligheid van toen vergelijkt met de belangstelling die er nu wél in ruime mate is voor Nederlandse militaire uitzendingen naar conflictgebieden. “Verbittering

Vertrek van Schiphol naar Singapore van de beide artsen A.J. van Meurs (links) en J.J. van Gogh die zich bij de Korea-vrijwilligers zullen voegen en te Singapore zullen worden ingescheept op de ‘Zuiderkruis’, 11 november 1950.

en rancune zitten niet in zijn aard, al heeft hij nog wel steeds een grondige hekel aan nazi’s en aan het communisme, zegt zoon Alfred. “Bovendien”, vult zijn tweede vrouw Anneke aan, “brak er voor hem na terugkeer uit Korea een nieuw leven aan. Een leven zonder oorlog waarin hij een ander bestaan ging opbouwen met zijn vrouw Ietje. Hij was gelukkig, er was geen plaats voor bitterheid.”

Van Meurs werkt eerst vijf jaar als bedrijfsarts bij de Nederlandse Spoorwegen en schrijft in die tijd zijn proefschrift waarin hij de gevechtsuitputting van frontsoldaten analyseert en de verschillende maatregelen hiertegen bespreekt. Daarna is hij bijna vijftig jaar huisarts in Den Haag. En als het aan hem had gelegen, was hij het nu nog. Hij moet uiteindelijk als zorgprofessional capituleren wanneer er in de moderne praktijk echt geen plaats meer is voor digibeten als hij. “Met frisse tegenzin”, zegt Anneke van Meurs. “Ted is geen opgever.” <